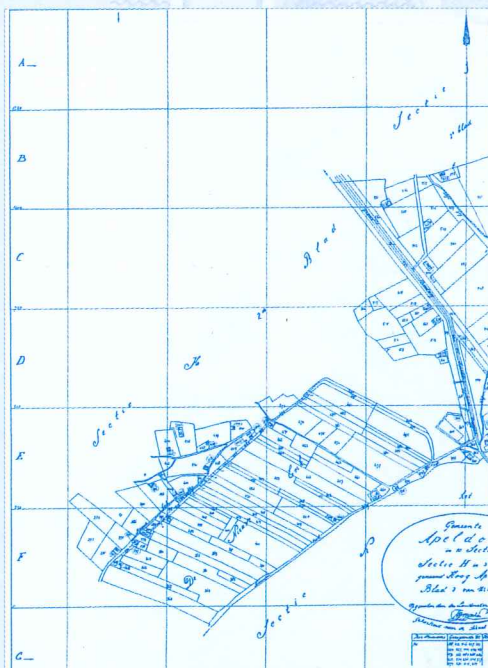
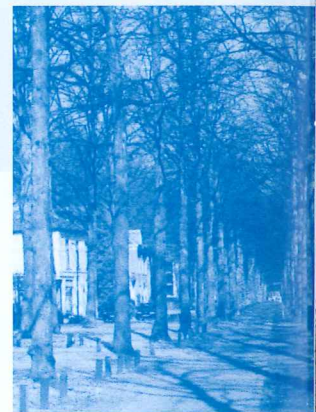
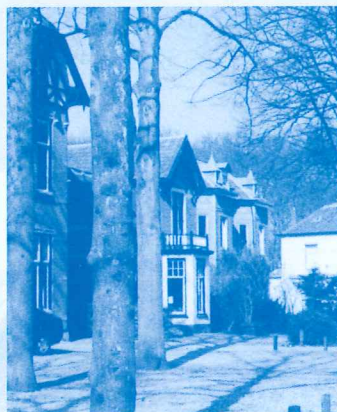

Indische buurt beschermd stadsgezicht

Apeldoorn kent naast beschermde objecten (gemeentelijke- en rijksmonumenten, karakteristieke of beeldbepalende panden) ook beschermde stads- en dorpsgezichten. Gaat het bij objecten doorgaans om gaaf bewaarde architectuur uit het verleden, bij stads- en dorpsgezichten gaat het om gaaf bewaarde voorbeelden van wijken of buurten (of onderdelen daarvan) waarvan de ontwikkelingsgeschiedenis nog duidelijk herkenbaar is. De Indische buurt is zo'n gaaf bewaard voorbeeld. Om de kwaliteiten van de Indische buurt te kunnen behouden is het gebied aangewezen tot gemeentelijk beschermd stadsgezicht. In deze folder kunt u lezen waarom tot de gebiedsbescherming is overgegaan.

Het zuidelijke deel van het gebied volgens de kadastrale atlas van ca. 1830. In het gebied "De Nieuwe Enk" zou kort na 1900 het zuidelijke deel van de Indische buurt worden aangelegd.

Geschiedenis

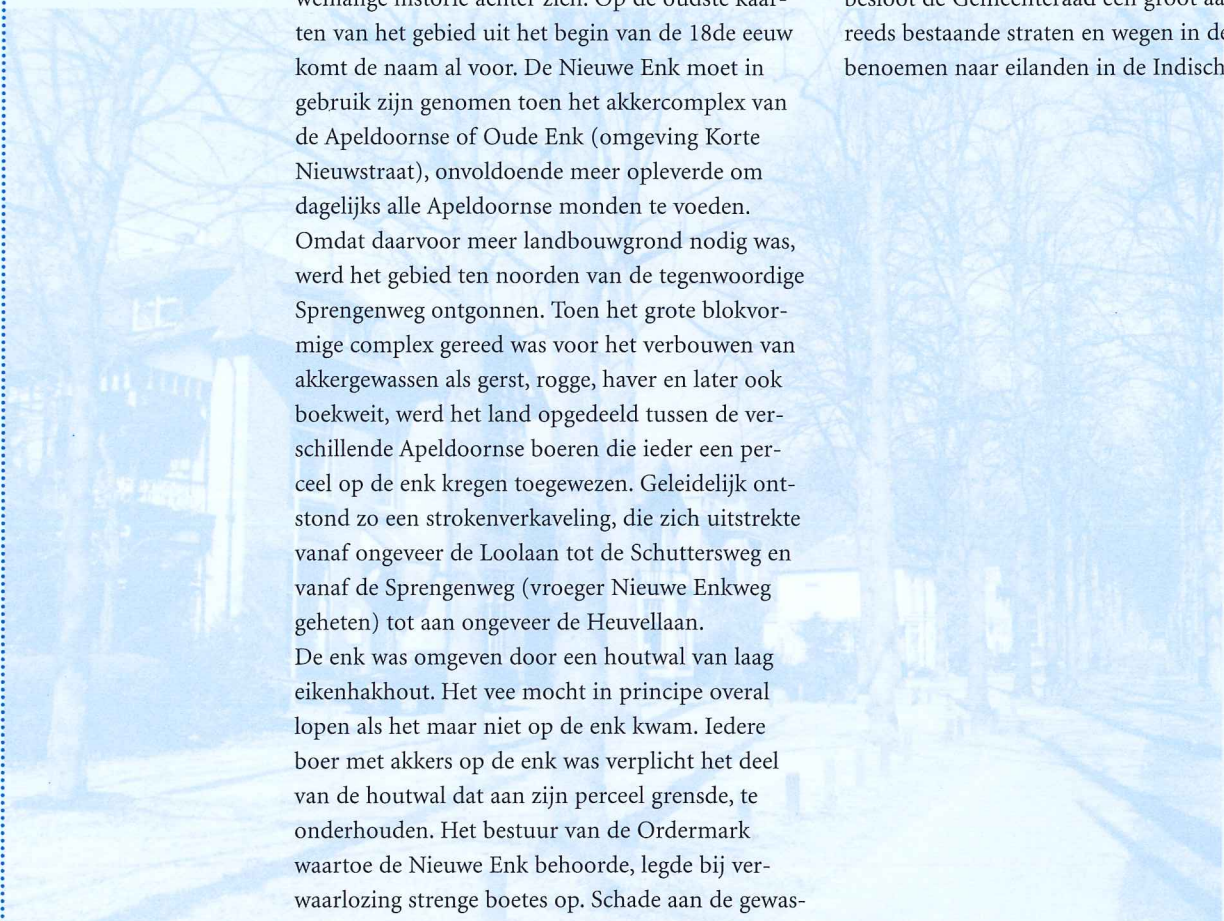
De ontwikkeling van de Indische Buurt vond vooral plaats op het oude akkerland van de zogenoemde Nieuwe Enk. Hoewel de naamgeving Nieuwe Enk doet vermoeden dat hier sprake was van een jonge ontwikkeling, had de Nieuwe Enk al een eeuwenlange historie achter zich. Op de oudste kaarten van het gebied uit het begin van de 18de eeuw komt de naam al voor. De Nieuwe Enk moet in gebruik zijn genomen toen het akkercomplex van de Apeldoornse of Oude Enk (omgeving Korte Nieuwstraat), onvoldoende meer opleverde om dagelijks alle Apeldoornse monden te voeden.

Omdat daarvoor meer landbouwgrond nodig was, werd het gebied ten noorden van de tegenwoordige Sprengenweg ontgonnen. Toen het grote blokvormige complex gereed was voor het verbouwen van akkergewassen als gerst, rogge, haver en later ook boekweit, werd het land opgedeeld tussen de verschillende Apeldoornse boeren die ieder een perceel op de enk kregen toegewezen. Geleidelijk ontstond zo een strokenverkaveling, die zich uitstrekte vanaf ongeveer de Loolaan tot de Schuttersweg en vanaf de Sprengenweg (vroeger Nieuwe Enkweg geheten) tot aan ongeveer de Heuvellaan.

De enk was omgeven door een houtwal van laag eikenhakhout. Het vee mocht in principe overal lopen als het maar niet op de enk kwam. Iedere boer met akkers op de enk was verplicht het deel van de houtwal dat aan zijn perceel grensde, te onderhouden. Het bestuur van de Ordermark waartoe de Nieuwe Enk behoorde, legde bij verwaarlozing strenge boetes op. Schade aan de gewassen door wild of het vee werd immers niet alleen aangericht op zijn eigen land, maar ook op dat van zijn mede-boeren. Om op de weinig vruchtbare zandgrond te kunnen verbouwen, brachten de boeren eeuwenlang heideplaggen vermengd met schapenmest op de akkers. Ook potstalmest werd hiervoor gebruikt. Duizenden schapen bevolkten in die tijd de Veluwe. Na het opheffen van de Ordermark kort na het midden van de 19de eeuw, kwamen de enkgronden vrij voor woningbouw, nadat er al voor 1840 wat clandestiene optrekjes, niet meer dan plaggenhutten waren verzezen, die aan de Nieuwe Enk een geheel eigen karakteristiek gaven. Het buurtje werd dan ook bewoond door dagloners, zonderlingen en kunstenaars, die een ding gemeen hadden en dat was armoede. Rondom de enk lagen destijds uitgestrekte heidevelden en

woeste gronden. Deze heidegronden waren al in 1847 door het bestuur van de Ordermark in publieke veiling gebracht.

De naam Indische Buurt dateert pas van na de aanleg van de huidige woonwijk. Op 15 oktober 1912 besloot de Gemeenteraad een groot aantal van de reeds bestaande straten en wegen in de wijk te herbenoemen naar eilanden in de Indische Archipel.

Infrastructuur

In de Indische buurt bevindt zich een aantal oude wegstructuren die verwijzen naar de situatie vóór de aanleg van de woonwijk. De Badhuisweg en Soerenseweg bestonden als belangrijke zandwegen waarschijnlijk al sinds de Middeleeuwen. De Soerenseweg was een oude uitvalsweg naar Hoog Soeren. Opvallend zijn verder de drie nagenoeg rechte lanen die vanuit één punt vertrekken: de Loolaan, Jachtlaan en Koning Lodewijklaan. Dit monumentale assenstelsel werd aangelegd ten zuiden van Paleis Het Loo. De Loolaan werd in 1739 als eerste van dit assenstelsel door Willem IV gerealiseerd en was gericht op de oude Mariakerk op het Raadhuisplein. De Koning Lodewijklaan werd vlak voor het midden van de 18de eeuw tegelijkertijd met het noordelijke deel van de huidige Jachtlaan aangelegd. Van cultuurhistorisch belang is tevens het tracé van de voormalige spoorlijn naar Het Loo door de Koning Lodewijklaan, dat nog af lezen is aan de brede middenberm.

De jongere straten zijn ofwel vrij willekeurig aangelegd, ofwel deels ter plekke van oudere buurpaden of erfscheidingsen, ofwel volgens uitgewerkt stedenbouwkundig plan gerealiseerd, zoals de Billitonlaan en Gardenierslaan. Markant is de afwisseling in de straatbreedtes, de al dan niet aanwezige laanbeplantingen, de profielen en de in enkele lanen aanwezige grindbermen.

De brede middenberm in het noordelijke deel van de Koning Lodewijklaan, waarop vroeger de spoorlijn van het Koningslijntje en het lokaal spoor Apeldoorn-Hattem lag.

Soerenseweg 62, een van de weinig overgebleven spoorwachtershuisjes langs de lokaal spoorweg Apeldoorn-Hattem, die in 1887 in exploitatie kon worden gebracht. Vanuit deze spoorwachterswoning werden de overwegen aan de Sumatralaan, Badhuisweg, Soerenseweg en Bosweg bediend.

De Koningin Hortenselaan heeft een karakteristiek profiel met laanbeplanting in grindstroken aan weerszijden van de rijbaan.

De bebouwing bestaat uit middenstandswoningen uit de periode 1915-1925, met markante details als de topgevels met zadeldaken en erkers.

Bebouwing

De bebouwing van de Indische buurt is grotendeels tot stand gekomen in het laatste kwart van de 19de en het eerste kwart van de 20ste eeuw en bestaat merendeels uit vrijstaande woningen: kleine villa's en middenstandswoningen.

Een aantal van deze woningen is zo waardevol dat ze aangewezen zijn tot monument.

Op enkele plaatsen komen twee-onder-een-kap woningen voor en recent zijn enige geschakelde woningen gebouwd. Daarnaast kent de wijk aan de randen enige flats en appartementengebouwen, zoals aan de Loolaan en Koning Lodewijklaan.

De grootte van de woningen, de omvang van de kavels en de tussenruimte tussen de woningen neemt af van het kruispunt bij de Naald tot aan de Badhuisweg. Met andere woorden hoe dicht bij het centrum hoe kleiner de kavels.

In veel gevallen zijn de woningen excentrisch op de kavel geplaatst. Enerzijds heeft dit te maken met de aanbouw van serres tegen de zijkant van de woningen, een element dat aan het oude Nederlands-Indië herinnert, waar men gewend was veel buiten op de veranda te vertoeven. Het Nederlandse klimaat laat dat echter niet toe, vandaar de gesloten veranda of serre. Anderzijds heeft het te maken met de vaak asymmetrische vormgeving van de woningen zelf.

Over het algemeen hebben de woningen een eenvoudige, blokvormige plattegrond. De levendigheid wordt gevonden in serres, erkers en/of portieken.

De panden hebben een of twee bouwlagen onder een hellend dak. Slechts in één geval komt een vroeg 20ste eeuwse woning met plat dak voor.

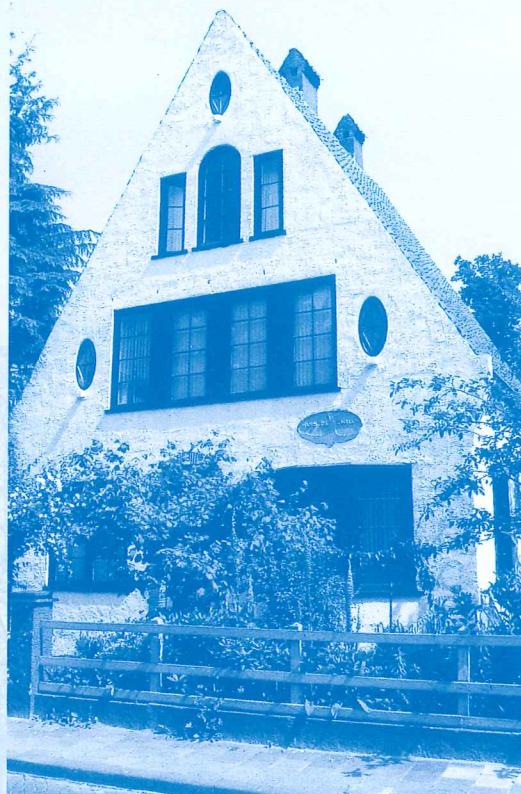
Villa Malgré-Tout aan de Soerenseweg.

Dit bouwtype is karakteristiek voor de kleinere villa's in de Indische buurt in het begin van de 20ste eeuw.

Architectuur

De architectuur in de wijk is divers, maar wel karakteristiek voor de periode 1880–1930. Er is overwegend sprake van Overgangsarchitectuur, waarin invloeden van de Neorenaissance en de Art Nouveau herkenbaar zijn. Kenmerkend voor deze stijl zijn versieringen: houtsnijwerk langs geveelden en in kozijn- en raamhout, siermetselwerk boven vensters met gebruikmaking van verschillende kleuren baksteen (veelal verblendsteen) en gestuukte ornamenten. Van een geheel eigen kwaliteit en karakter zijn de huizen van Ahazverus Hendrikus Wegerif aan de Sumatralaan en Billitonlaan, allen uit de eerste helft van de 20ste eeuw.

Een van de monumentale panden in het stadsgezicht Indische buurt gebouwd door de bekende Apeldoornse architect Ahazverus Hendrikus Wegerif: 'Huis De Zwaluw' aan de Billitonlaan.

Groenelementen

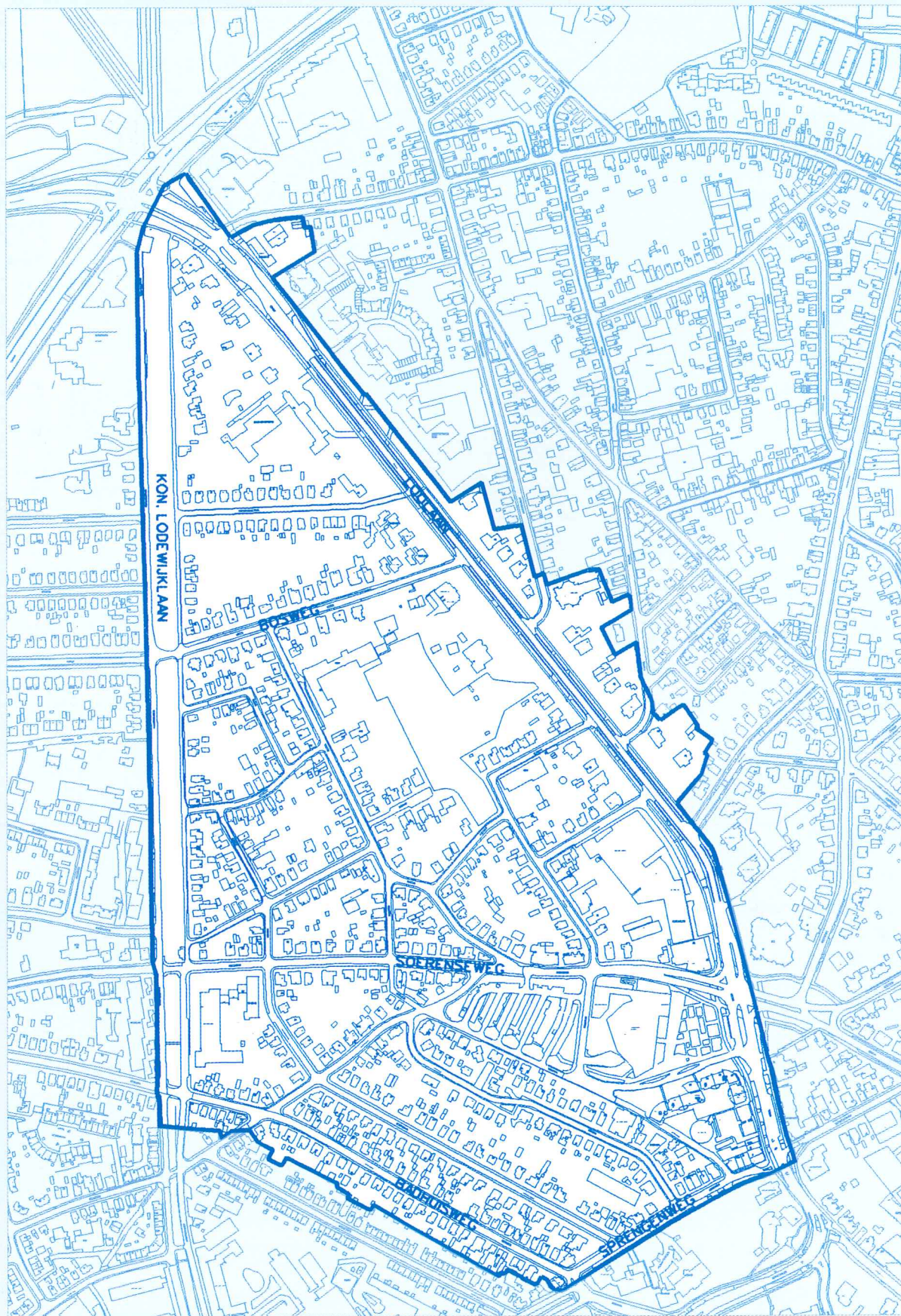
Binnen de Indische buurt zijn diverse waardevolle groenstructuren en –elementen, bijvoorbeeld de karakteristieke laanbeplanting in lanen als de Gardenierslaan en Bosweg. Zeer monumentaal is de laanbeplanting aan de Loolaan. Het groene karakter van de wijk wordt vooral bepaald door de vele particuliere (villa)tuinen waarin zich vele voor het stadsbeeld belangrijke (groen)elementen bevinden. De meeste woningen kennen een groene voor- en zijtuin waardoor een parkachtig beeld ontstaat.

Dit beeld wordt versterkt door het deels ontbreken van stoepen. Veel tuinen worden aan de straatzijde afgesloten door authentieke hekwerken, muurtjes of hagen.

Archeologie

Hoewel archeologie vaak geassocieerd wordt met ondergrondse zaken, is er binnen de Indische buurt een aantal zichtbare relictten uit de oudheid. Het gaat hier om een viertal grafheuvels dat in het Spainkbos ligt. Op één na, een archeologisch rijksmonument, zijn de grafheuvels voor de leek niet duidelijk waarneembaar. Daarbij misleidt een hoge bult de bezoeker van het bos. Het voorkomen van grafheuvels op deze locatie staat niet op zichzelf. Op de hoek van de Loolaan/Bosweg zijn ook

sporen van een grafheuvel aangetroffen. Daarnaast ligt tussen de Heuvellaan en de Bandalaan een voormalig urnenveld uit de late bronstijd/vroege ijzertijd (rond 800 voor Chr.) Een dergelijk groot begravingsareaal dat mogelijk tot aan Hoog Soeren heeft doorgelopen, maakt het aannemelijk dat er naast meer sporen van begravingen ook een of meerdere nederzettingen in de buurt hebben gelegen.

*Begrenzing beschermd
stadsgezicht Indische
buurt*

Colofon

Uitgave:
Gemeente Apeldoorn Dienst
Middelen afdeling
Communicatie i.o.v. Dienst
Ruimtelijke Ordening &
Wonen, afdeling
Bouwtoezicht en
Monumenten.

Tekst:
Samengesteld door afdeling
Bouwtoezicht en
Monumenten

Bron:
Redengevende beschrijving,
MAB Nijmegen 2001

Fotografie:
MAB, Nijmegen

Kaartmateriaal:
Dienst Ruimtelijke Ordening
& Wonen, afdeling
Stedenbouw

Opmaak:
Update Design, Apeldoorn

Druk:
Felua-groep, Apeldoorn

Oplage:
1500 / juni 2002